

¹ amba age si aibici jihe ² bi coohiyan* wang ging[†] ci jihe ³ te absi genembi ⁴ bi gemun hecen i baru genembi ⁵ si atanggi wang ging ci juraka ⁶ bi ere biya ice de juraka ⁷ si ere biya ice de jurafi ⁸ te hontohon biya hamika bime ainu teni ubade isinjiha ⁹ emu gucu tutafi jime ofi ¹⁰ bi elhešeme aliyakiyame yabure jakade tuttu jime goidaha ¹¹ tere gucu te amcame isinjimbio akūn ¹² ere uthai tere gucu inu ¹³ sikse teni jihe ¹⁴ si bodoci ere biyai manashūn gemun hecen de isinambio isinarakūn ¹⁵ bi adarame bahafi sambi ¹⁶ abka gosifi beye elhe oci isinambi dere [···]

¹⁷ meni ere coohiyan i gisun oci ¹⁸ damu coohiyan i bade teile baitalambi ¹⁹ i jeo[‡] be duleme nikan i bade jici ²⁰ gubci yooni nikan i gisun ofi ²¹ we ya aika emu gisun fonjime ohode ²² yasa gadahūn i šame jabume muterakū oci ²³ gūwa niyalma membe ai niyalma seme tuwambi ²⁴ si ere nikan i bithe be tacirengge ²⁵ eici sini cihai tacimbio ²⁶ sini ama eniye taci sembio ²⁷ meni ama eniye taci sehe kai ²⁸ sini tacihangge udu aniya oho ²⁹ mini tacihangge hontohon aniya funcehe

* coohiyan = „Koreja“ ← mandarinsko 朝鮮 [tʃʰawsjen].

† wang ging = „Vanging“ (mesto) ← mandarinsko 王京 [waŋkiŋ]; današnji Seul, Južna Koreja.

‡ i jeo = „Idžeo“ (mesto) ← mandarinsko 義州 [itʃəw]; današnji Uiju, Severna Koreja.

Spodaj je njegov slovenski prevod:

Wang: ¹ Gospod [dobesedno veliki brat], od kod si ti prišel?

Kim: ² Jaz sem prišel iz korejskega Vanginga.

Wang: ³ Kam greš zdaj?

Kim: ⁴ Jaz grem do cesarjeve palače [= glavno mesto Kitajske].

Wang: ⁵ Kdaj si ti odšel iz Vanginga?

Kim: ⁶ Jaz sem odšel na začetku tega meseca.

Wang: ⁷ Ti si odšel na začetku tega meseca, ⁸ zdaj je že skoraj polovica meseca, zakaj si šele zdaj prispel sem?

Kim: ⁹ Ker je en prijatelj zaostal in prihaja [pozno], ¹⁰ jaz sem hodil počasi, da bi [ga] počakal in zato je [moj] prihod trajal toliko časa.

Wang: ¹¹ Se tisti prijatelj zdaj približuje ali ne?

Kim: ¹² Ta tukaj je tisti prijatelj. ¹³ Šele včeraj je prišel. ¹⁴ Če ti izračunaš: ali bova prispela do cesarjeve palače do konca meseca, ali ne?

Wang: ¹⁵ Kako naj bi jaz to vedel? ¹⁶ Če se [nas] nebesa usmilijo in bodo [naša] telesa zdrava, bomo prispeli.

Kim: ¹⁷ Glede te naše korejščine, ¹⁸ uporablja se samo na korejskem ozemlju; ¹⁹ če [kdo] prečka Idžeo in pride na kitajsko zemljo, ²⁰ je vse izljučno [v] kitajščini, tako da ²¹ kadar kdor koli kaj [dobesedno eno besedo] vpraša, ²² če [moje] oči gledajo v prazno in ne morem odgovoriti, ²³ kot kakšne ljudi bi nas drugi ljudje videli?

Wang: ²⁴ Ko si se učil [iz] kitajskih knjig — ²⁵ ali si se učil iz lastne želje ²⁶ ali so [ti] tvoji starši rekli, da se uči?

Kim: ²⁷ Moji starši [dobesedno naša oče in mama] so rekli, naj se učim, tako je!

Wang: ²⁸ Koliko let si se učil?

Kim: ²⁹ Učil sem se več kot pol leta.

Podanih je nekaj dodatnih stavkov v mandžurščini iz iste knjige:

30. *afaha alban de kiceme yabufi hergen baharangge udu labdu bicibe baharakūngge inu bi*
31. *aika duleke aniya adali elgiyen bargiyaha bici gemu jeterengge bufi ulebumbihe*
32. *amba age sain menggun be bucina ere menggun umesi juken adarame baitalambi*
33. *be morin be tataha boode ulebume genembi si bithe araha manggi mini tataha boode benju*
34. *bi inu donjici ere aniya ubade usin jeku be asuru bargiyahakū sembi*
35. *bi sinde fulu inu burakū komso inu burakū sunja yan oci uthai tob seme teherere hūda*
36. *booi jasigan tumen yan i aisin salimbi*
37. *coko hūlaha manggi ilifi uthai yabuki*
38. *ere honin de enteke mangga hūda be gaiki seci funiyehe sain honin be udu hūda de uncambi*
39. *gemun hecen i jetere jaka hajio elgiyūn*
40. *gucuse ilicina coko ilanggeri hūlaifi abka gereme hamika*
41. *jakūn fun menggun de emu hiyase šanyan bele sunja fun menggun de emu hiyase je bele*
42. *juwe fun menggun de emu ginggin honin yali bumbi sere*
43. *muse tubade dedume yoki aikabade duleme geneci cargi orin ba i sidende niyalma boo akū*
44. *niyengniyeri yacin sijigiyan šanyan ceri dorgi etuku be etumbi*
45. *orho turi gemu bi turi oci sahaliyan turi orho oci jeku orho*
46. *orho turi haji ba oci ilan duin jiha menggun be baitalambi*
47. *sain sirgei araha boro genggiyen bocoi suje boro ninggude aisin dingse hadaifi etumbi*
48. *si tere kubun be da bade udu hūda de udaifi wang ging de genefi udu hūda de uncambi*
49. *si uttu balai gaire naka bi udu hūdašara niyalma waka ocibe ere suje hūda be gemu sambu*
50. *sini ere geren morin ihan dobori dari jetere orho turi uheri udu jiha baibumbi*
51. *suweni geren šusai dorgi de nikan i niyalma udu coohiyan i niyalma udu*
52. *ubaci gemun hecen de isinarangge amba muru sunja tanggū ba funcembi*
53. *uncara niyalma majige eberembu udara niyalma jai sunja yan be nonggime bu*

Spodaj so njihovi slovenski prevodi v naključnem vrstnem redu:

- A. *Med vašimi mnogimi sošolci, koliko je Kitajcev in koliko je Korejcev?*
- B. *Je hrana v cesarjevi palači siromašna ali obilna?*
- C. *Za osem **fenovov** srebra [dajo] en **dou** prosa; za pet **fenovov** srebra [dajo] en **dou** belega riža.*
- D. *Rečeno je, da za dva **fena** srebra dajo en **jin** jagnjetine.*
- E. *Pojdimo spat tja. Če prečkamo, tam v razdalji dvajset **lijev** ni ljudi [in] hiš.*
- F. *Približno petsto **lijev** je še ostalo, da se prispe v cesarjev0 palačo od tu.*
- G. *Koliko **qianov** skupaj staneta slama in fižol, da se nahrani vse te tvoje konje in krave vsako noč?*
- H. *Če si v kraju, ki je siromašen s slamo in fižolom, porabiš tri do štiri **qiane** srebra.*
- I. *Za kakšno ceno ti kupuješ tisti bombaž v kraju pridelave in po kakšni ceni ga prodajaš, ko greš v Vanging?*

- J. Oba, slama in fižol obstajata — fižol je črni fižol in slama je žitna slama.
- K. Potem, ko bo zakikirikal petelin, se zbudimo in takoj odidimo.
- L. Če bi pridelali obilno, tako kot lani, bi [vam] vsem dali nekaj za jesti in [vas] nahranili.
- M. Jaz sem slišal tudi, da letos tukaj niso pobrali veliko poljščin.
- N. Prijatelji, ali bi se lahko zbudili? Petelin je trikrat kikirikal in nebo je že skoraj postalo svetlo.
- O. Gospod, ali bi [mi] lahko dal dobro srebro? To srebro je zelo ploščato — kako bi se ga uporabilo?
- P. Pismo od doma je vredno deset tisoč **liangov** zlata.
- Q. Prodajalec, znižaj malo. Kupec, ponovno dodaj pet **liangov** [srebra] in daj.
- R. Če želiš dobiti tako visoko ceno za to ovco, po kakšni ceni prodajaš ovco z dobro volno?
- S. Ti, nehaj poskušati biti plačan tako naključno. Čeprav jaz nisem pogajalec, vem vse o ceni te svile.
- T. Jaz ti ne bom dal niti več niti manj. Pet **liangov** [srebra] je točno prava cena.
- U. Šli bomo nahranit konje v gostilno. Potem, ko boš ti napisal dokument, [ga] pošlji v mojo gostilno.
- V. Čeprav je tistih, ki se zaposlijo na določenih delovnih mestih in dobijo [vladne] položaje, precej, obstajajo tudi tisti, ki ne dobijo [položaja].
- W. Spomladi nosimo modra oblačila z dolgimi rokavi in spodnje perilo iz bele tančice.
- X. Klobuki, narejeni iz dobrih niti in klobuki iz svetlo obarvane svile — na vrh zapičimo zlate broške in [jih] nosimo.

(a) Ugotovite prave povezave.

(b) Podanih je nekaj mandžurskih stavkov iz izmišljenega matematičnega učbenika, ki predstavljajo pogovor o enotah in osnovnih operacijah (+, −, ×). Prevedite v slovenščino:

54. ilan minggan ninggun tanggū jušuru, juwe ba, ishunde teherebumbi	56. ilan tanggū nadanju duin ginggin de jakūn tanggū dehu juwe ginggin be nonggici, bahara ton udu
55. orin hule i dorgici emu hule ilan moro hiyase be ekiyebuci, juwan jakūn hule uyun hiyase nadan moro hiyase funcembi	57. ninju duin fun be tofohon de kamcime bodoci, uyun yan ninggun jiha be bahambi

(c) Napišite v mandžurski pisavi:

58. manju hergen ‘mandžurska pisava’	62. tanggūt tacikū ‘tangutska šola’
59. monggo tala ‘mongolska stepa’	63. tiyan ju gurun ‘Indija’
60. tumen ula ‘reka Tumen’	64. huhu hoton ‘Hohhot’ (mesto)
61. i i niyalma ‘ljudstvo Yi’	65. cicihar hoton ‘Čičihar’ (mesto)

Del II (25 točk)

Cesarjevo ogledalo mandžurščine je enojezični mandžurski slovar iz 18. stoletja, ki ga je objavil Kangši, cesar iz dinastije Čing.

Podanih je nekaj gesel iz slovarja:

66. **abka** umesi den tumen jaka be elbehengge be, abka sembi.
67. **alin** den amba ningge be, alin sembi.
68. **amargi** hadaha usiha bisire ergi be, amargi sembi.
69. **arašan aga** erin de acabume agaha aga be, arašan aga sembi.
70. **bolori** nadan biya jakūn biya uyun biya tumen jaka bargiyara be, bolori sembi.
71. **cecike** yaya ajige gasha be, cecike sembi.
72. **dosimbi** bata be gidame julesi genere be, dosimbi sembi.
73. **edun** abka na i sukdun selgiyebume dara be, edun sembi.
74. **elden** šun biya usiha tuwai genggiyen yasa de fosoro be, elden sembi.
75. **ergen** beye i da sukdun be, ergen sembi.
76. **gasha** juwe bethe dethe funggala bisirengge be, gasha sembi.
77. **hūda** udara uncara jakai salire jiha menggun i ton be, hūda sembi.
78. **ilha** yaya orho moo i bongko ci fushume ilakangge be, gemu ilha sembi.
79. **mergen** sure dacun niyalma be, mergen sembi.
80. **nadan usiha** ... amargi de bisire nadan amba usiha be, nadan usiha sembi.
81. **nimaha** muke de banjija esihengge jergi jaka be, nimaha sembi.
82. **niyalma** abkai banjibuha tumen ergengge i dorgi umesi surengge be, niyalma sembi.
83. **sahaliyan** umesi yacin be, sahaliyan sembi.
84. **se** orhoda i cikten da i acan i sidende banjija jalan be, se sembi.
85. **šun** inenggi tucifi gubci abka na de eldekengge be, šun sembi.
86. **tanggū** juwe susai be, tanggū sembi.
87. **ulden** alin jakarara onggolo tucire elden be, ulden sabumbi sembi.
88. **usiha** dobori abka de sarafi, emke emken i elden bisirengge be, usiha sembi.
89. **wargi** šun dosire ergi be, wargi sembi.

Spodaj so njihovi slovenski prevodi v naključnem vrstnem redu:

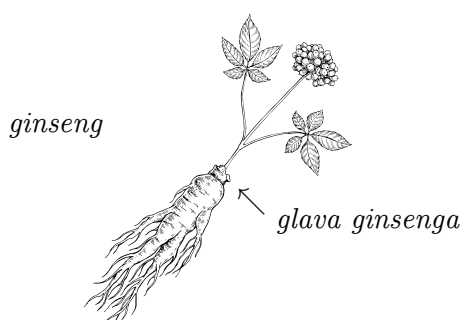
- A. **nebo** Tisto, kar je najvišje in pokriva vse možne stvari, se imenuje „nebo“.
- B. **svetloba zore** [Ko] se svetloba pojavi, preden se gore razločijo, rečemo, da „se vidi svetloba zore“.
- C. **sonce** Tisto, kar pride ven podnevi in osvetli celo nebo in zemljo, se imenuje „sonce“.
- D. **svetloba** To, kar je od sonca, lune, zvezd in ognja in je svetlo in žgečka oko, se imenuje „svetloba“.

- E. **Veliki voz**..... Sedem velikih zvezd, ki obstajajo na severu, se imenuje „Veliki voz“.

• ← zvezda Severnica

- F. **težko pričakovani dež**.... Dež, ki pade ob pravem času, se imenuje „težko pričakovani dež“.
- G. **veter**..... [To, kar] piha, da raznese duh neba in zemlje, se imenuje „veter“.
- H. **jesen**..... (i) _____
- I. **gora**..... Visoke in velike stvari se imenujejo „gore“.
- J. **zahod**..... (ii) _____
- K. **sever**..... Smer, kjer obstaja zvezda Severnica, se imenuje „sever“.
- L. **sto**..... (iii) _____
- M. **napredovati**..... Uničevanje sovražnika med premikanjem naprej se imenuje „napredovati“.
- N. **zvezda**..... Tiste, ki se razprostirajo čez nočno nebo in čisto vsaka od njih ima svetlobo, se imenujejo „zvezde“.
- O. **človek**..... (iv) _____
- P. **dih**..... Osnovni duh telesa se imenuje „dih“.
- Q. **modrec**..... Pameten, bister človek se imenuje „modrec“.
- R. **cena**..... (v) _____
- S. **črno**..... (vi) _____
- T. **glava ginsenga**.... Vozlišče, ki se naredi tam, kjer se srečata steblo in korenina ginsenga, se imenuje „glava ginsenga“.

- U. **roža**..... Stvari, ki se razvijejo v cvet iz popka katerekoli trave ali drevesa, se vse imenujejo „roža“.
- V. **ptič**..... Tisto, kar ima dve nogi, perje in rep, se imenuje „ptič“.
- W. **ptiček**..... Vsak majhen ptič se imenuje „ptiček“.
- X. **riba**..... Različne stvari, ki živijo v vodi in imajo luske, se imenujejo „ribe“.

(d) Ugotovite prave povezave.

(e) Izpolnite prazna mesta (i–vi).

Del IV (25 točk)

Podane so transkripcije stavkov izgovorjenih v moderni mandžurščini, posnetih v 21. stoletju in njihovi prevodi v slovenščino v naključnem vrstnem redu:

100. bi bəl wənčal ba də bələ udaxə
101. bo molin jolum jixəniŋŋə
102. əniŋ ja əxi odun
103. əniŋ sajn lod njam jixə
104. gimu xəčən də tuli əlin də nimiŋ gjak amba
105. jo əlin ilan əlin əl sigdən də bi bitk taxə
106. məsə čumaxə əmbadə bitk xolal ba də jom
107. owu dili xəlbini innamə səjəniŋ aisə gwajdam
108. si siskə buda jəm wəjəmə utka bo wul walin jixə
109. so učuluxə bo učulə ako
110. tələ sim maŋŋə əmbadə fakjixə
111. təsə ələ bitki bə mändə buxo

- A. V Pekingu pozimi sneži zelo močno.
- B. Med 2. in 3. uro sem jaz bral knjigo.
- C. Jaz sem kupil riž na tržnici riža.
- D. Mi smo prijahali [dobesedno prišli jahajoč na konjih].
- E. Mi bomo jutri šli skupaj v šolo.
- F. Ti si se včeraj vrnil domov takoj po pojednem obroku.
- G. Vi ste peli, mi pa nismo peli.
- H. Danes je prišlo zelo veliko ljudi.
- I. On je šel skupaj s tabo.
- J. Oni so nam dali to knjigo.
- K. V katero smer piha [dobesedno je] danes veter?
- L. Kako dolgo traja, da se prispe od tu do Harbina z avtom?

(g) Ugotovite prave povezave.

(h) Prevedite v slovenščino:

112. mində jašixan bo!	116. əniŋ təsə alin də čičikə sawəxə
113. tələ amba njam wakə	117. ənjə nimaxə jəm amə xoni jalı jəm
114. siskə maŋjixə axə axəxə	118. bo čumaxə čičikal xotun də jom, so jawə də jom?
115. bi iči dolxi otuku udaxə	119. bi jwan ani oŋŋulo gimu kəčən də banjixə bixə

Zemljevid dinastije Čing (okoli 1760)

△ Mandžurščina spada v tunguško jezikovno družino. Govorila so jo mandžurska plemena v zgodovinski pokrajini Mandžurija v severovzhodni Aziji. Bil je eden od uradnih jezikov dinastije Čing, ki so jo ustanovili Mandžuri. Postopoma je mandžurščino zamenjala kitajščina, tako da jo danes govori le še nekaj deset rojenih govorcev.

Kitajščina spada v sino-tibetansko jezikovno družino. Mandarinsčina je različica kitajščine, ki je bila skupni jezik uradnikov v času dinastij Ming in Čing.

(mandžurščina) $c \approx \check{c}$; $j \approx dz$; $\check{s} \approx \check{s}$; $h = ch$ v nemški besedi *Bach*; $ng = n$ v besedi *gong*; $y = j$; \bar{u} je samoglasnik.

\check{c} , \check{j} , \check{s} , x , η , j (moderna mandžurščina) $\approx c, j, \check{s}, h, ng, y$ (mandžurščina). ə je polglasnik. Podvojena črka označuje dolžino.

V dinastiji Čing so bile v uporabi naslednje merske enote:

Dolžina	1 li = 1800 chi (≈ 576 m)	1 chi = 10 cun ($\approx 0,32$ m)
Teža	1 jīn = 16 liang ($\approx 596,8$ g)	1 liang = 10 qian = 100 fen ($\approx 37,3$ g)
Prostornina	1 shi = 10 dou ($\approx 103,5$ ℓ)	1 dou = 10 sheng ($\approx 10,35$ ℓ)

—Minkyu Kim

Uredniki: Samuel Ahmed (gl. ur.), Ivan Deržanski (tehn. ur.), Hugh Dobbs, Shinjini Ghosh, Stanislav Gurevič, Gabrijela Hladnik, Minkyu Kim, Yuyang Liu, Bruno L'Astorina, Liam McKnight, Dan Mirea, Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Przemysław Podleśny, Milena Veneva, Elysia Warner.

Slovensko besedilo: Gabrijela Hladnik, Andrej Perdih.

Srečno!